

HOMER ILIADA

Traducere de Etelka Parasca

Cântul I

Cântă, zeiță, mânia ce-aprinse pe-Ahil Peleianul, 1
Patima crudă ce-Aheilor mii de amaruri aduse; 2
Suflete multe viteze trimise pe lumea cealaltă,
Trupul făcându-le hrană la câni și la feluri de păsări
și împlinită fu voia lui Zeus, de când Agamemnon,
Craiul născut din Atreu, și dumnezeiescul Ahile
s-au dezbinat după cearta ce fuse-ntre dâșșii iscată.
Care fu zeul ce-i puse pe ei să s-apuce de sfadă?
Fiul lui Zeus și-al Letei, Apolon.
În ciuda-i pe craiul,
Molimă grea răspândise și oastea-i pornise să piară,
Pentru c-Atrid cutezase pe preotul Hrises să-nfrunte,
Când cuviosul veni la corăbii, în tabără-ahce,
Ca să-și răscumpere fata cu-o mare mulțime de daruri.
Cârja de aur ținând cu podoabe de sfinte cordele,
Daru-nchinat lui Apolon, de-Ahei se ruga deopotrivă,
Dar mai cu seamă de-Atrizi, cele două mai mari căpetenii: 3
„Voi, căpetenii Atrizi și Ahei cu frumoase pulpare, 4
Fie ca zeii-ntronați în Olimp la război să v-ajute.
Troia ușor să luați și cu bine s-ajungeți acasă!

LIBRIS We know books
Ci-napoiati-mi copila robită, primind aste daruri,
Dacă vă temeți de fiul lui Zeus, de-arcașul Apolon.“

Asta vorbi, și cu toții strigau,
învoindu-se-Aheii s-aibă rușine de preot,
primindu-i mândrețea de daruri.

Nu i-a plăcut lui Atrid Agamemnon îndemnul acesta,
Și l-a respins fără milă pe preot cu aspră poruncă:

„Vezi, o moșnege, să nu te mai prind pe-aici la corăbii,
Ori între noi zăbovind ori încoace venindu-ne iară;
Mi-e că ți-or fi de prisos a ta cârjă și semnele sfinte. 5

Nu-ți voi da fata-napoi, ba chiar cărunți-va-n robie 6
Tocmai în Argos acasă la mine, de țara-i departe,
Pânză țesând la război și culcându-se-alături de mine.

Du-te dar, nu mă-ndârji, dacă teafăr dorești
să poți merge. “

Astfel a zis, și bătrânul de teamă, auzindu-i porunca,
Merse tăcut pe la marginea mării bătută de valuri
unde deoparte stătu și rugare rosti către zeul

Febos Apolon, născutul din Leto, pletoasa zeiță:

„Tu cel cu arcul de-argint, tu paznicul Hrisei, Sminteus,
Care vârtos ocrotești Tenedos și Chila prea sfântă, 7

Dacă ziditu-ți-am eu vreun mândru locaș de mărire,

Ori închinatu-ți-am grasele buturi de capre și tauri,

Glasul auzi-mi-l, Doamne, și-o singură vrere-implinește-mi:
Stropii de plâns, cu săgețile tale plătească-mi Danaii!“ 8

Astfel rugatu-s-a el.

Auzi săgetașul Apolon și mânios de pe vârful Olimpului
merse la vale

Arcul pe umăr având și tolba vârtos căpăcită.
Lung zuruiră săgețile-n tolba-i din spate, când zeul
Plin de mânie porni, nălucindu-se- asemenea noptii,
Stete deoparte de tabără-apoi și da drumul săgeții.
Groaznic fu zăngănul arcului cel luminos ca argintul.
Zeul întâi nimerit-a în muli și-n ogarii cei sprinteni,
Dar mai ținti dup-aceea și-n oaste săgeți otrăvite,
Mortii ardeau sumedenii pe ruguri. Și-n vreme de nouă 9
Zile, prin lagăr, zburară săgețile dumnezeirii.
Dar într-a zecea pofți Peleianul la sfat ostășimea, 10
Povățuit el fiind de zâna cu brațele albe,
Hera, ce fuse-ngrijată că pier de năpastă Danaii,
Când laolaltă se strânse și fu așezat-adunarea,
Iutele-Ahile, sculându-se, așa începu cuvântarea:
„Cred, o Atride, că noi o să fim nevoiți să ne-ntoarcem
Iar înapoi, rătăcind, dac-o fi să scăpăm de la moarte,
Căci deopotrivă ne seceră oastea războiul și ciurma.
Să întrebăm dar un preot ori un zodier sau pe unul
Care-i de vise tâlmaci, că și visele vin de la Zeus,
Ca să ne spună de unde-i înverșunul zeului Febos?
Ceartă-ne oare dorind juruite prinoase ori jertfe?
Au poate arsura de fripte mioare și capre alese
El, dobândind, ar voi de la noi să-și abată urgia?“
Zise și-ndată șezu. Dar iată, se scoală-ntre dânșii
Fiul lui Testor, întâiul și fala prorocilor, Calhas,
Care știa câte-au fost mai demult, câte sunt, câte fi-vor,
Și cârmuise ale Aheilor vase pe mare spre Troia
Numai cu darul ghicirii, cu care-l cinstise Apolon.

LIBRIS | We know books

Bine cu mintea-i chitind, luă Calhas cuvântul și zise:
„Scumpe lui Zeus Ahile, tu-mi ceri să vă spun tuturora
Care să fie necazul arcașului, Febos Apolon?
Eu bucuros o voi spune; ia seama tu însă și jură-mi
C-ai să fii gata să-mi dai ajutor cu vorba și fapta.
Mi-e să nu supăr cumva între Domnii Ahei pe acela,
Care-i mai tare ca toți și de care cu toții ascultă.
Biruie craiu-n mânie pe cel care-i stă sub poruncă;
Ciuda-i, măcar că pe o zi și-o ascunde și-o-nădușă-n sine,
Colcăie totuși în pieptu-i și cată prilej mai pe urmă
Ca s-o descarce. Deci juruie-mi tu, dacă vrei să mă aperi.“
Numaidecât îi răspunse lui Calhas șoimantul Ahile:
„Inimă prinde, destaină și spune ce cugetă zeii,
Iată, mă jur pe Apolon, iubitul fecior al lui Zeus,
Căruia, Calhas, rugându-te, Aheilor taine dezvălui:
Până ce eu mai viez și mai văd pe pământ, lâng-aceste
Vase adâncate, niciunul din toată aheimea de față
N-o să te-atingă cu proclata-i mână, nici chiar Agamemnon,
Care se laudă aci între Domni că e cel mai de frunte.“
Negreșitorul proroc mai prinse curaj și răspunse:
„Nu pentru jertfe, și nici juruite prinoase ne ceartă,
Ci-i supărat el de preot, că prea-l necinsti Agamemnon,
Nu dezrobi pe copilă, nici daruri primi de la dânsul.
De-asta Țintașul atâtea necazuri ne-a dat și-o să deie.
Molima n-o să se-ndure s-abată din tabăr-ahee
Până ce tatălui pe sprâncenata copilă n-om da-o
Fără de daruri și plată și nu-i vom aduce la Hrisa
Jertfa spășirii.

Așa împăca-vom pe zeu împlânzindu-l.“

Zise și-ndată șezu; dar iată se scoală-ntre dânșii

Plin de mâhnire și ciudă viteazul Atrid Agamemnon;

Mintea-i cu totul tot cuprinsă de negrele gânduri

Și de mânie aprinși ca focul îi scânteie ochii.

Cată hain mai întâi la Calhas și astfel îi zice:

„Calhas, tu cobe, în veci nu mi-ai spus o prielnică vorbă;

Răul plăcutu-ți-a pururi, și pururi merit-ai a rele. 11

Nici ai rostit oarecând și nici făptuit-ai vreun bine.

Chiar și acum prorocind, Danailor spui tuturora

Cum că de-aceea pedepse ne dete Țintașul olimpic,

Numai că eu am respins bogatul răscumpăr al fetei,

Pentru c-aș vrea înadins ca ea să rămâie la mine.

Drept e că-mi place mai mult decât Clitemnestra, soția

Din tinerețele mele; doar nu-i mai prejos ca femeie

De pricepută, de harnică ce-i și de-naltă și mândră.

Totuși, voi da-o-napoi la părinți, dac-așa e mai bine.

Nu voi să-mi piară oștirea, ci teafără toată să-mi fie.

Iute-mi alegeți o altă răsplată, ca nu cumva singur

Nedărui să fiu eu între Ahei, că doar nu se cuvine.

Bine cu toții vedeți ce fel de răsplată voi pierde.“

Dar îl întâmpin-Ahile șoimanul zicându-i: „Atride,

Cel mai slăvit între oameni și mai ahtiat după avere,

Cum și de unde să-ți deie bărbații Ahei o răsplată?

Bunuri prea multe de-a obștii noi nu știm păstrate niciunde;

Câte-am prădat în orașe la Troia, împărțitu-le-am toate;

Nu se mai cade oștirea pe-aceste-napoi să le ceară.

Dă pe Hriseis acuma și-mpacă pe zeu, iar Aheii

Te-or dărui întreit și-mpătrit, dacă bun va fi Zeus
Să pustiim a lui Priam cetate temeinică-n ziduri.“
Zise din nou ridicându-se craiul Atrid Agamemnon:
„Nu-mi fi așa de viclean pe cât ești de voinic, o, Ahile,
Cel arătos ca un zeu, căci n-o să mă birui cu vorba,
Nici vei putea să mă-nșeli. Ori vrei s-ai răsplată tu singur
Și despoiat să fiu eu, de mai stărui să dau pe femeie?
Doar dacă mărinimoșii Ahei îmi vor face pe voie
Și mi-or alege pe alta, totuna la preț cu aceea.
Nu mi-o vor da-o, eu însumi atunci voi lua de la tine
Darul cu sila. De nu, de la Aias ori chiar și din corturi,
De la Ulise, și las' să se-nfurie apoi orișicine,
Dar despre asta putem să vorbim între noi și pe urmă;
Hai să împingem pe valuri acum o corabie neagră,
Punem într-însa vâslașii mai repede și hecatomba
Și să pornim în corabie pe-mbujorata Hriseis.
Unul să fie mai-marele și purtătorul de grijă,
Aias ori Idomeneu ori dumnezeiescul Ulise;
Ba chiar tu însuți, Ahile, tu cel mai cumplit între oameni,
Jertfe s-aduci și să-mbuni pe izbăvitorul Apolon.“
Crunt pe sub gene privind, răspunse șoimantul Ahile:
„Vai, ferecatule-n sfrunt și veșnic pornit pe câștiguri,
Cum să se-nduplece Aheii, plecați la poruncile tale,
Drumuri să bată sau tari să tot stea la război cu dușmanii?
Nu de necaz pe Troieni, am venit eu cu armia-ncoace,
Spre a mă bate pe-aici, doar nu mi-s Troienii de vină;
Nu mi-au răpit ei cirezi, nici stave cumva de-ale mele,
Nu mi-au stricat ei nici roadele-n țara bărbaților Ftia

Cea cu pământ roditor, că la mijloc sunt stavile multe,
Munții cu umbre pe văi și marea cu clocot de valuri;
Ci ne-am luat după tine, sfruntate, ca tu să te bucuri,
Că răzbunăm de Troieni, noi, pe fratele tău și pe tine
Cel fără-образ! Ci de asta nu-ți pasă și n-ai nicio grijă,
Ba chiar mă și ameninți că iei de la mine răsplata,
Rodul atâtor sudori și darul de cinste al oștirii.
Eu niciodată totuna cu tine n-am parte de daruri,
Când cucerim și prădăm vr'o cetate bogată din Troia.
Ba dimpotrivă, în viforul luptei tot greul îl duce
Brațu-mi cu arma; când vine-mpărțirea pe urmă, tu capeți
Partea mai mare din daruri, iar eu, mulțumit cu puținul,
Iar la corăbii mă-ntorc istovit de războinică trudă.
Plec dar în Ftia, căci mai de folos îmi e-ntorsul acasă
Pe legămate corăbii. Nu cred că, lovindu-mă-n cinste,
Lesne tu singur aci grămădi-vei câștiguri și-avere.“
Dar se răsti la Ahile, grăindu-i, Atrid Agamemnon:
„Du-te dar, dacă ți-i voia să pleci. Eu nicicând cu rugare
Nu-ți voi cădea să rămâi; cu mine mai sunt doar și alții
Care cinsti-mă-vor, Zeus mai mult caoricine-nțeleptul.
Cel mai hulit îmi ești tu între Domnii purceșii din Zeus.
Numai de harțe, de sfezi și bătăi îndrăgit ești de-a pururi
Iar dacă ești un viteaz, vreun zeu vitejia ți-a dat-o. 12
Ia-ți pe ai tăi și-ale tale corăbii și-ntoarnă-te acasă
Și Mirmidonilor tăi poruncește. Nu-mi pasă de tine
Și de-a ta furie oarbă. Dar eu te-ameninț și zic astfel:
Pentru că Febos Apolon îmi ia pe copila lui Hrisis,
Am s-o trimit însoțită de-ai mei, pe un vas de-ale mele;

LIBRIS | We know books

Singur apoi mă voi duce la tine, din cort să-ți iau darul,
Pe-mbujorata Briseis, să știi tu cât eu sunt mai tare
Față de tine ca Domn și să tremure cel ce cu mine
Una s-ar crede și ar vrea deopotrivă-nainte să-mi steie!“
Asta i-a zis, iar Ahile simți negrăită durere,
Inima-n pieptu-i păros îi stătu îndoită pe gânduri: 13
Sau de la coapsă, din teacă să-și smulgă el spada tăioasă
Și să înlătore-ndată mulțimea, să-njunghie pe-Atride,
Ori supărarea să-și curme și capăt să puie pornirii.
Până ce el șovăind pregetă socotindu-se-n sine,
Până ce sabia-și scoase din teacă, deodată și vine
Palas Atena din cer; o trimise zeița brațalbă Hera,
căci ea purta grijă și dragoste amândurora.
Stându-i la spate, ea-l prinse de plete bălane pe-Ahile,
Lui vederându-se numai, fiind nevăzută de alții.
Cum se întoarce-napoi, el vede uimit pe zeița Palas Atena;
din ochi ea groaznic îi fulgeră-n față.
Și glăsuind, o întâmpină Ahile cu vorbe ce zboară:
„Ce-ai venit oare, o fiic-a lui Zeus de scut-purtătorul?
Poate venit-ai să vezi cum știe să-nfrunte Agamemnon?
Una ți-oi spune, și cred că așa cum îți spun o să fie:
El în curând va plăti-o cu viața-i această trufie!“
Dar lui Ahile-i răspunse zeița-nstelată-n privire:
„Eu am solie din cer, am venit să-ți alin supărarea,
Dacă m-ascuți; mă trimise la tine zeița brațalbă Hera,
căci ea are grijă și ține la voi deopotrivă.
Hai contenește cu cearta și sabia lasă-ți-o-n teacă,
Numai cu vorbele muștră-l pe el așa cum îți vine,

Iată cuvântul îmi dau și el împlinit o să fie:
Daruri frumoase primi-vei o dată, de trei ori pe-atâta,
Pentru ocară de azi, deci rabdă și-ascultă-ne sfatul.“

Zise zeiței atunci Ahile cel iute ca șoimul:

„Cade-se seamă să țiiu de al vostru demând, o zeiță,
Cât mi-ar fi ciuda de mare, căci asta mai bine-i din parte-mi,
Zeiii ascultă mai mult pe acela ce lor se supune.“

Zise. Mânerul de argint cu mâna vârtos apăsându-l,
Sabia lungă și-o-mpinse în teacă și dete ascultare
Vorbei zeiței; iar ea se întoarse-napoi între zeii
Cei din Olimp, la palatele împăvezatului Zeus.

Dar Peleianul din nou începu să-l înfrunte din gură
Pe Agamemnon Atrid și nu-și potolea încă focul:

„Tu bețivan, tu obraz de dulău, sperios ca și cerbul!
Nici cu oștirea te bizui vr'odată să ieși la bătaie,
Nici să te-ații pânditor de dușmani cu vitejii de frunte
Dintre Ahei, că te temi să nu dai de primejdia morții.
Doar ți-e mai bine să huzuri în tabăra noastră cea largă
Și să despoi de-a lui daruri pe cine-ți grăiește-mpotrivă.
Crai care storci pe supuși, fiindcă domnești pe netrebnici;
Altfel, Atride, păcatul de-acum ți-ar fi fost cel din urmă.
Una ți-oi spune pe față și jur cu sfințenie mare,
Jur pe toiagul acesta ce nu mai dă frunze și ramuri,
Nici înverzi-va, odată ce trunchiu-i rămase pe munte
Și o secure-l ciopli, netezindu-l de foi și de coajă;
Care toiag la județ e purtat de frunțași în Ahaia
Spre apărarea dreptății și a legilor date de Zeus,
Și jurământul amar o să-ți fie: veni-va o vreme

LIBRIS We know books

Când dup-Ahile la luptă cu toții ofta-vor Aheii;
Dar o să fie târziu, căci tu chiar, cu toată obida,
Nu vei putea să le-ajūți, când droaie cădea-vor sub arma
Cruntului Hector, și-adânc te va roade necazul că astăzi
Nesocotit-ai pe cel mai de frunte viteaz din Ahaia.“
Astfel răstindu-se Ahile trânti la pământ cu mânie
Sceptrul în aur țintat și îndată se puse pe scaun.
Sta mânios și-Agamemnon în față-i. Atunci se ridică
Meșterul cuvântător și craiul Pilenilor, Nestor,
Căruia graiul din gură mai dulce-i cura decât mierea.
El până-n vremea de-atunci văzuse trecându-se două
Neamuri deoameni născute, crescute-n cetatea cea sfântă
Pilos, și acuma domnea peste vârsta de-a treia.14
Nestor, cuminte gândind, așa începu cuvântarea:15
„Doamne, ce jale cumplită l-ajunse pământul ahaic!
Cum bucura-se-va Priam acum și feciorii lui Priam
Și-o să tresalte Troienii, căci mare le-ar fi bucuria,
Când o să afle că voi începurați asemenea sfadă,
Voi care-ntreceți pe Ahei, când e vorba de sfat și de arme.
Ci ascultați, că mai tineri sunteți amândoi decât mine:
Eu am mai fost ca tovarăș cu oameni viteji mai de frunte,
Chiar decât voi, și niciunul n-a fost cu dispreț către mine.
N-am pomenit în viață bărbați deopotrivă cu dânșii,
Cu Piritou bunăoară, cu Drias, păstor de noroade, 16
Ori cu Cheneu, cu Exadiu și cu Polifem uriașul,
Ori cu Egide Teseu, arătos ca un zeu în făptură 17
N-au mai fost alții pe lume mai tari de vârtute ca dânșii,
Foarte puternici în arme au fost și cu cei mai puternici,